

Ekonomia potencjału i oczekiwań – wybrane uwagi na tle Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej

Magdalena Małecka-Łyszczek*

Streszczenie: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej to dokument operacyjno-wdrożeniowy, w którym dostrzeżono i wyeksponowano potencjał (pakiet możliwości) stwarzany przez rozwiązania z obszaru ekonomii społecznej zarówno dla obywateli, jak i dla władz publicznych. Jednocześnie Program ten pokazuje szerokie spektrum oczekiwań formułowanych w stosunku do sektora ekonomii społecznej. Stąd niniejszy tekst poświęcono uchwyceniu zasadniczych uregulowań tego kompleksowego dokumentu, który w momencie jego tworzenia umożliwił inwentaryzację istniejących rozwiązań w obszarze ekonomii społecznej w naszym kraju, jak i wskazał projektowane rozwiązania na przyszłość. Zwrócono również uwagę na planowane rozwinięcie, doprecyzowanie i zmodyfikowanie założeń Programu.

Słowa kluczowe: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, ekonomia społeczna, ekonomia solidarna, sieci współpracy.

Wprowadzenie

Ekonomia społeczna (zwana dalej: ES) kreuje niezwykle szeroki zakres tematyczny i problemowy, który można eksponować z różnych punktów widzenia, dotycząc związanych z nią zagadnień [Blicharz, 2017, s. 219–226; Sobczak, 2016, s. 87–123; Praszkierni, Nowak, 2015, s. 15–16]. Badana jest przez ekonomistów, prawników, ale również socjologów czy też filozofów, jak i etyków biorąc pod uwagę podglebie aksjologiczne, na jakim wyrasta. Jest wielowymiarowa i złożona tak jak problemy, które staramy się rozwiązać przy wykorzystaniu narzędzi jej przynależnych. J. Hausner w 2008 r. zauważał, iż ES powoli szuka swej przestrzeni, oddolnie pobudzana przez nierozwiązane problemy społeczne i niezaspokojone potrzeby, zwłaszcza grup wykluczonych i wspólnot zmarginalizowanych. I to właśnie tam na dole, a nie w wielkich programach politycznych wykuwa

się jej miejsce i rola, rodzą się innowacyjne pomysły i rozwiązania, formuje się jej potencjał i dynamizm. Konkludując, że jest to trafne, gdyż świadczy najlepiej o potrzebie oraz naturalnym, organicznym jej rozwoju. Jednocześnie jednak wskazując, że jest ona mechanizmem głębszych ogólnosystemowych zmian, w tym odnoszących się do gospodarki rynkowej i państwa [Hausner, 2008, s. 4–5]. Niewątpliwie ES jest ekonomią oddolnych inicjatyw. I możemy na to spojrzeć zarówno w kontekście lokalnego, oddolnego jej zakorzenienia w strukturach społecznych, wskazując na jej silne powiązanie ze strukturami samorządowymi. Można jednak z poziomu wspólnoty lokalnej przejść

* **Magdalena Małecka-Łyszczek**

Katedra Prawa Publicznego
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
ul. Rakowicka 16, 31-510 Kraków
e-mail: maleckam@uek.krakow.pl

na zrzeszenia ludzkie funkcjonujące w ramach tychże wspólnot i poszukiwać owej oddolnej innowacyjności, lokując ją jeszcze bliżej obywatela. Otoczenie interpretacyjne dla tych procesów będzie tu kreowała zasada subsydiarności. Zauważyć jednak należy, że owo poszukiwanie przestrzeni przez rozrastające się formy ES spowodowało, że aktualnie udało się jej przebić do głównego nurtu polityk publicznych. I przy całym zachowaniu niewątpliwej wartości w jej żywiołowości i spontaniczności, dostrzec jednocześnie należy, iż dynamika działań jej dotyczących jest silnie inspirowana również i odgórnie, mając na uwadze stosowne procesy i opisujące je dokumenty tworzone na szczeblu centralnym. Jest to widoczne również w wymiarze międzynarodowym [Chaves, Demoustier, 2013, s. 57]. ES to obszar narastającego zainteresowania tak szczebla centralnego, jak również samorządowego, gdyż jednostki samorządu terytorialnego poprzez swoją misję, cele i realizowanie zadania są niejako naturalnym sprzymierzeńcem przynależnych do ES podmiotów. Oczywiście rodzi się pytanie i obawa o to, aby nie zatracić tego, co tak w ES istotne – a więc owej spontaniczności, żywiołowości, ochotniczości, samoorganizowania się. Aby nie generować sytuacji, kiedy w przypadku pojawiania się coraz to nowych *wicked problems*, mechaniczną odpowiedzią na nie, przywoływanym jak zakłęcie hasłem staje się właśnie ES. Nie chodzi bowiem o to, by ES tylko przywoływać, artykułować; chodzi o to, aby ją czynić. Odgórne sięganie po nią, bez oparcia w silnych oddolnych inicjatywach społecznych, które przedsięwzięte założenia w praktyce urzeczywistniają, nie przyniesie pożądanego rezultatu. Planowane rozwiązania potrzebują silnych struktur i mechanizmów społeczeństwa obywatelskiego, aby mogło dojść do ich urzeczywistnienia¹. Aby można było przejść z obszaru deklaracji na obszar realizacji. Analizowana koncepcja pozostaje

przecież w nierozzerwalnym związku ze społeczeństwem obywatelskim, stanowiąc jego podstawowy, kluczowy komponent (*a central component of organised civil society*) [Roelants, Sanchez Bajo, 2002, s. 6.] Chodzi zatem o prze-myślane inspirowanie i pobudzanie, stwarzanie warunków, kreowanie ram do rozwoju przez władze publiczne. Z jednej zatem strony ES jest inspirowana i budowana oddolnie, ale jednocześnie procesom tym współtowarzyszy generowanie jej rozwoju z poziomu tworzonych polityk publicznych. Sednem tych procesów pozostaje ich wzajemne zbalansowanie i wpływ. Dlatego tak istotne jest, aby władze publiczne były responsywne, otwarte i nakierowane na słuchanie obywateli poprzez włączanie ich we współkreowanie tworzonych rozwiązań – i w fazie ich planowania, i później w fazie ich wykonywania. Aby istniało odpowiednio wysokie nasycenie procesami partycypacyjnymi. Rozważania niniejszego artykułu nadbudowane zostaną wokół rozwiązań przyjętych w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej (zwanym dalej: KPRES), biorąc pod uwagę stan aktualny, jak i przyglądając się proponowanym zmianom i ich kierunkom. Pozwalają one po pierwsze na pokazanie, że problematyka ES, która w naszym kraju przez długi czas była zdeintegrowana i marginalizowana, nabiera coraz wyraźniejszych kształtów i dostrzeżenia. Pozwalają jednocześnie na uchwycenie programowanych pożądanego obszarów, w jakich rozwijać się powinny podmioty ES. Czynnione rozważania podejmowane są z pełną świadomością możliwych i istniejących rozbieżności pomiędzy modelowym stanem postulowanym a stanem rzeczywistym [MRPiPS, 2018, s. 5–73; MRPiPS, 2017a, s. 5–50; GUS, 2018, s. 5–64; Goś-Wójcicka, 2018, s. 2–22]. Niemniej jednak ramy niniejszego artykułu nie pozwalają na całościowe zanalizowanie zjawiska, a jedynie na zasygnalizowanie istniejących problemów.

¹ Co do formuły współczesnego demokratycznego społeczeństwa obywatelskiego zob. [Kaliśiak-Mędelska, 2015, s. 71–84].

1. Aktualna koncepcja KPRES

Problematyka dotycząca ES na gruncie rozwiązań krajowych przez długi czas wykazywała silne rozproszenie i dopiero stopniowo zaczęto dostrzegać – tak po stronie administracji, jak i po stronie organizacji reprezentujących ES – potrzebę przygotowania kompleksowego dokumentu scalającego, który umożliwiłby inwentaryzację istniejących rozwiązań, jak i ich zharmonizowanie [Partnerstwo, 2013, s. 22]. Efektem powyższych procesów stało się wypracowanie KPRES [2016], stanowiącego załącznik do uchwały Rady Ministrów nr 164 z dnia 24 września 2014 r.

Program stanowi dokument o charakterze operacyjno-wdrożeniowym. Naturalne pole do jego interpretacji wyznaczyły związane z nim tematycznie strategie, takie jak: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030 trzecia fala nowoczesności; Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo; Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego; Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego; Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego. Aktualnie pula ta poszerzona musi być o bardzo istotne z punktu widzenia ES postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, przyjętej przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. i będącej jednym z kluczowych dokumentów w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej (będąc równocześnie aktualizacją Strategii Rozwoju Kraju 2020), co zostanie omówione w dalszej części opracowania. Dodatkowo, gwooli kompletności czynionych wywodów, z poziomu wspólnotowego przywołania wymaga Strategia Europa 2020 [Europa 2020, 2010].

KPRES jest dokumentem rządowym, w którym wskazano strategiczne kierunki interwencji publicznej nakierowane w swym zamyśle na ukształtowanie jak najlepszych warunków dla rozwoju ES i przedsiębiorstw społecznych w naszym kraju. Adresowany jest on zarówno do instytucji publicznych, tworzących i realizu-

jących konkretne polityki, jak również do osób działających w sektorze ES. Słusznie bowiem założono, że tylko poprzez skoordynowane działania wszystkich interesariuszy możliwe będzie faktyczne urzeczywistnianie jego założeń. Horyzont czasowy przyjęty w 2014 r. objął działania do roku 2020. Cel nadrzędny programu zakłada, że do tego czasu ES stanowić będzie ważny czynnik wzrostu zatrudnienia, spójności społecznej oraz rozwoju kapitału społecznego. Do jego realizacji przyczynić się ma cel główny, zakładający, że podmioty ES staną się ważnym elementem aktywizacji osób w trudnej sytuacji oraz dostawcą usług użyteczności publicznej działającym we wspólnotach samorządowych. Dodatkowo sformułowano, sprzyjające powyższym, cztery cele operacyjne:

1. Wspólnota: wzmocnienie roli podmiotów ES we wspólnotach samorządowych,
2. Otoczenie: powstanie i utrzymanie 35 tys. miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych,
3. Przywództwo: wzrost skuteczności mechanizmów zarządzania i koordynacji polityki ES,
4. Kompetencje: wzrost kompetencji w obszarze ES w społeczeństwie, tworząc całościową, powiązaną sekwencję działań.

Osiągnięcie niniejszych celów możliwe ma być dzięki przyjętym Priorytetom, z których pierwszy lokuje ES na społecznie odpowiedzialnym terytorium – co przekładać się powinno na wspieranie partycypacyjnych modeli badania potrzeb społecznych i planowania lokalnego, wspieranie: lokalnej samoorganizacji i aktywności obywatelskiej, jak i rozwoju usług użyteczności publicznej, oraz rozwoju działań ES w kluczowych sferach rozwojowych. Skoro oparcie się na działaniach osadzonych w społeczności lokalnej jest rysem charakterystycznym całej koncepcji ES, nie dziwi zatem wyeksponowanie niniejszych zagadnień na poziomie budowania priorytetów Programu. Za jeden z kluczowych Priorytetów uznano również działania regulacyjne i uporządkowa-

nie definicyjne obszaru ES i przedsiębiorstw społecznych. Wskazano tutaj dwie ścieżki możliwych i uzupełniających się wzajemnie rozwiązań. Po pierwsze tworzenie nowych rozwiązań prawnych (projekt ustawy o przedsiębiorstwie społecznym), jak i modyfikację dotychczasowych. Oczywiście jak dotąd nie mamy doprecyzowanego ustawowo zakresu podmiotowego w zakresie ES. To czym dysponujemy do dzisiaj to jedynie wstępny projekt założeń do ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej [MRPiPS, 2017b]. Należałoby więc ciężar rozważań przerzucić na to, czym *de facto* niestety nie dysponujemy. Wskazać jednakże należy, że to właśnie w ramach samego KPRES podjęto próbę stworzenia definicji i katalogu podmiotów ES, przyjmując, że jest to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu. W zakresie podmiotowym teź definicji swoje miejsce znalazły: przedsiębiorstwa społeczne, podmioty reintegracyjne (ZAZ, WTZ, CIS, KIS), podmioty działające w sferze pożytku publicznego, które prowadzą działalność ekonomiczną i zatrudniają pracowników, choć ich aktywność nie jest oparta na ryzyku ekonomicznym (organizacje pozarządowe prowadzące działalność odpłatną i nieodpłatną pożytku publicznego), podmioty sfery gospodarczej, które tworzone były jednak w związku z realizacją celu społecznego bądź dla których leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej, z jednoczesnym wyróżnieniem osobnej grupy obejmującej inicjatywy o charakterze nieformalnym. Kolejny z Priorytetów kładzie nacisk na system wsparcia ES, poprzez stosowne instrumenty finansowe, usługi wsparcia, wsparcie rozwoju sieci kooperacji i partnerstw. Zgodzić się należy, że analiza podmiotów ES nie powinna być ograniczana tylko do ich

opisu jako poszczególnych, wyizolowanych form, lecz musi uwzględniać szerszy kontekst rozmaitych sieci sektorowych i międzysektorowych, lokalnych, regionalnych, krajowych, wspólnotowych czy międzynarodowych. Podmioty ES wykazują bowiem niejako naturalną tendencję do tworzenia sieci współpracy i to zarówno tych tworzonych wewnątrz sektora, jak z partnerami prywatnymi i publicznymi. Następnie postuluje się włączenie ES do głównego nurtu polityk publicznych tak na poziomie krajowym, jak i regionalnym, zakładając koordynację tej polityki, samoorganizację ES i jej monitoring. Całości dopełniły kwestie odnoszące się do edukacji, zwracając uwagę na ES jako ideę i tożsamość kulturową, znaczenie działań edukacyjnych dla środowisk lokalnych, jak i edukację na poziomie szkolnym i akademickim oraz model edukacji pozaformalnej dzieci i młodzieży. Stworzenie Programu pozwoliło zatem na przyjrzenie się stanowi rozwoju ES w naszym kraju w rozmaitych aspektach, pokazując na to, co jest, z jednoczesnym kreowaniem paradygmatu tego, co być powinno. Podjęto zatem istotną próbę stworzenia dokumentu kompleksowego, uwzględniającego aktualne realia społeczne, gospodarcze i kulturowe, a jednocześnie dynamicznego, otwartego na zjawiska i procesy mające potencjalny wpływ na dalszy rozwój ES [Górnicka, 2016, s. 55–57].

2. Ewolucja założeń – KPRES na lata 2014–2023. Ekonomia Solidarności Społecznej

Aktualnie trwają prace nad dokonaniem zmian w KPRES poprzez ich rozwinięcie i doprecyzowanie. Zmianie ma ulec sama nazwa Programu na „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2014–2023. Ekonomia Solidarności Społecznej” [MRPiPS, 2018b], co od razu pokazuje na zwrócenie uwagi na ekonomię solidarną, tj. tę część ES, której podstawowym celem jest aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, w tym reintegra-

cja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnością. W ramach sektora ES wyodrębnia się zatem węższą grupę, czyli podmioty realizujące wyraźny cel aktywizacyjny i reintegracyjny, do których zaliczane mają być: przedsiębiorstwa społeczne, spółdzielnie socjalne, spółdzielnie pracy oraz spółdzielnie inwalidów i niewidomych, zakłady pracy chronionej, WTZ, ZAZ CIS, KIS. Aktualizacja Programu wynika w szczególności z rozwiązań ujętych w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, w której wskazano rolę ES i solidarnej w szczególności w realizacji celu szczegółowego nr II Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Zaplanowane w SOR zmiany mają zasadniczy wpływ na postrzeganie i potencjał rozwoju sektora ES i solidarnej poprzez jej wyeksponowanie, szczególnie w obszarze Spójność społeczna, w punktach: „Poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych” oraz „Wsparcie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem oraz zapewnienie spójności działań na rzecz integracji społecznej”. Podmioty ES dostrzeżone tam zostały jako wykorzystujące zasoby i działające w obszarach uznawanych za nieefektywne w kategoriach działalności komercyjnej, stąd mogące być ważnym ogniwem łączącym cele społeczne z działalnością gospodarczą. W efekcie programowanych działań założono m.in. większy udział tych podmiotów w realizacji zadań i usług, w celu skuteczniejszej aktywizacji zawodowej uczestników zajęć rehabilitacyjnych i reintegracyjnych, oraz lepsze adresowanie pomocy i egzekwowanie warunków jej udzielania, jak i rozpoczęcie prac legislacyjnych związanych z przygotowaniem projektu ustawy kompleksowo regulującej sferę ES; w tym zasady udziału przynależnych jej podmiotów w realizacji zadań publicznych. Oczekiwać więc należy z niecierpliwością efektów tych od dawna zapowiadanych działań. Ponadto założono dalsze rozwijanie sektora ES jako miejsca aktywizacji i pracy dla osób o ograniczonej zatrudnialności na otwartym

rynku. Strategia niniejsza zakłada także, że cele polityki miejskiej będą realizowane zgodnie z Krajową Polityką Miejską, która wprost wskazuje sferę ES jako wymagającą uwzględnienia w planowaniu działań rewitalizacyjnych na danym obszarze.

Pośród istotnych zmian w stosunku do rozwiązań przyjętych w 2014 r. wskazać należy, że wydłużeniu ma ulec sama perspektywa czasowa obowiązywania KPRES do roku 2023. Ponadto rozszerzeniu ma ulec katalog podmiotów zaliczanych do ES o Zakłady Pracy Chronionej. Jako cel strategiczny przyjęto, iż ES i solidarna stanie się istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej, wsparcia rozwoju społecznego oraz lokalnego. Natomiast cel główny programu zakłada, że do roku 2023 podmioty ES i solidarnej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług użyteczności publicznej, co ma zostać osiągnięte poprzez cele szczegółowe, takie jak:

1. Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
2. Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ES i solidarnej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego,
3. Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ES i solidarnej na rynku,
4. Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ES i solidarnej.

Do każdego z celów szczegółowych przyporządkowano rezultat oraz główny wskaźnik pozwalający zidentyfikować zmianę wywołaną interwencją przeprowadzoną na podstawie KPRES – modyfikując strukturę celów, rezultatów i wskaźników w stosunku do aktualnej wersji. Nadal podkreśla się istotną przestrzeń dla funkcjonowania podmiotów ES i solidarnej wyznaczoną przez sferę usług społecznych użyteczności publicznej i zadań publicznych

w zakresie rozwoju lokalnego. Naturalna aktywność podmiotów ES na tym polu związana jest z faktem, że jedną z głównych ich cech jest działalność na rzecz dobra wspólnego oraz gotowość do rozwiązywania problemów zarówno konkretnych wspólnot lokalnych, jak – sytuując się jeszcze bliżej obywatela – rodzin i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ponadto projektowane rozwiązania niezmiennie dostrzegają znaczący potencjał przedsiębiorstw społecznych w podejmowaniu działań prozatrudnieniowych.

Podsumowanie

Bez wątpienia efektywna realizacja KPRES wymaga szeregu przemyślanych i skoordynowanych działań o wymiarze instytucjonalnym, organizacyjnym, prawnym, finansowym i edukacyjnym, lokujących się na szczeblu regionalnym, jak i ogólnokrajowym. Powinny one być realizowane przez wielu interesariuszy/aktorów wywodzących się zarówno ze struktur administracji publicznej, jak i samego sektora ES i solidarnej. Innymi słowy, warunkiem ko-

niecznym dla osiągnięcia celów, jakie stawia KPRES, jest niewątpliwie tworzenie spójnego systemu łączącego różne podmioty ES i solidarnej (w ramach współpracy wewnętrznej, wewnątrzsektorowej), ale ponadto przedsiębiorców i podmiotów publicznych (w ramach współpracy zewnętrznej). Przyjąć zatem należy, że nadal nacisk kładziony musi być na budowanie sieci powiązań, po pierwsze, wewnątrz samych struktur ES i solidarnej, ale również nie mniej ważnych sieci zewnętrznych: łączących te podmioty z administracją publiczną (szczególnie samorządową, z uwagi na lokalny kontekst ES), jak i łączących z biznesem. Kwestie niniejsze rozpatrywać należy niewątpliwie w szerszym aspekcie osadzonym na założeniach płynących z *governance*, pozwalającym na opisanie dynamiki działań podmiotów ES wchodzących w rozmaite interakcje poprzez sięgnięcie do koncepcji sieci [Małecka-Łyszczek, 2017, s. 179–187]. Ponadto zarówno KPRES w swym aktualnie przyjętym brzmieniu, jak i proponowane zmiany, pokazują jednocześnie na niewygasły potencjał ES, jak również na związane z tym nie mniejsze oczekiwania, których spełnienia się w niej pokłada.

Literatura

Blicharz J. (2017). „Ekonomia społeczna jako forma aktywności społecznej”, w: J. Blicharz, L. Zacharko (red.), *Trzeci sektor i ekonomia społeczna. Uwarunkowania prawne. Kierunki działań*. Wrocław: E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa.

Chaves R., Demoustier D. (2013). *The Emergence of the Social Economy in Public Policy. An international Analysis*. Bruxelles: Peter Lang.

Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (2010). Komunikat Komisji Europejskiej, COM (2010) 2020 wersja ostateczna z 3 marca 2010 r.

Goś-Wójcicka K. (2018). *Usługi integracji społeczno-zawodowej na poziomie NTS 4. Praca badawcza w ramach PO PT*. Warszawa: GUS, http://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultstronaopisowa/6150/1/1/1._prezentacja_popt_integracja_spoeczno_zawodowa.pdf (dostęp: 18.12.2018).

Górnicka K. (2016). „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej jako dokument strategiczny. Założenia-treść-recepcja”, *Ekonomia Społeczna*, nr 2.

GUS (2018). *Efekte wsparcia udzielonego podmiotom ekonomii społecznej ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego – etap I*. Jachranka: GUS, http://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultstronaopisowa/6156/1/1/raport_efekty_wsparcia_efs.pdf.

Hausner J. (2008). „Ekonomia społeczna a rozwój”, *Ekonomia Społeczna Teksty*, nr 12. Warszawa: FISE.

Kalisiak-Mędelska M. (2015). *Partycypacja społeczna na poziomie lokalnym jako wymiar decentralizacji administracji publicznej w Polsce*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

KPRES (2014). *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej*. Załącznik do uchwały nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej”, M.P. 2016 poz. 811.

Małecka-Łyszczek M. (2017). *Współpraca administracji publicznej z podmiotami ekonomii społecznej*.

Aspekty administracyjnoprawne. Warszawa: Wolters Kluwer.

MRPiPS (2017a). *Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES) za okres sierpień 2014 – grudzień 2015.* Warszawa: MRPiPS.

MRPiPS (2017b). *Wstępny projekt założeń do ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej.* Warszawa: MRPiPS, http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/download/files/DOKUMENTY%20ROZNE/zalozenia_ustawa_ES_21.04.2017.pdf.

MRPiPS (2018a). *Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES) za rok 2016.* Warszawa: MRPiPS.

MRPiPS (2018b). *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2014–2023.* *Ekonomia Solidarności Społecznej.* Warszawa: MRPiPS, http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/download/files/EKONOMIA%20SPOLECZNA/aktualizacja_KPRES/Projekt_KPRES.pdf (dostęp: 18.12.2018).

Partnerstwo na rzecz instytucjonalizacji ekonomii społecznej (2013). Publikacja podsumowująca prace

Zespołu do Spraw Rozwiązań Systemowych w Zakresie Ekonomii Społecznej oraz funkcjonujących w jego ramach Grup tematycznych w latach 2009–2012. Warszawa: Zespół do Spraw Rozwiązań Systemowych w Zakresie Ekonomii Społecznej, http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/download/files/EKONOMIA%20SPOLECZNA/Publikacje/Publikacja_podsum.pdf (dostęp: 18.12.2018).

Praszkier R., Nowak A. (2015). *Przedsiębiorczość społeczna. Teoria i praktyka.* Warszawa: Wolters Kluwer.

Roelants B., Sanchez Bajo C. (2002). „A basic overview of the social economy”, w: B. Roelants, *Preparatory Dossier to the First European Social Economy Conference in Central and Eastern Europe*, Praha Social Economy 2002, Enlarging the social economy, Prague 24-25 October, CECOP.

Sobczak M.J. (2016). *Wykluczenie społeczne i inkluzja społeczna z wykorzystaniem podmiotów ekonomii społecznej w Polsce na przykładzie województwa łódzkiego.* Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Economy of potential and expectations: Selected remarks on the background of the National Program for the Development of Social Economy

Summary: The National Program for the Development of Social Economy is an operational and implementation document that has perceived and exposed the potential (package of possibilities), which solutions in the area of social economy create for both citizens and public authorities. At the same time, this program shows a wide spectrum of expectations formulated in relation to the social economy sector. Therefore, this text is devoted to capturing the basic regulations of this comprehensive document, which at the time of its creation made it possible to make an inventory of existing solutions in the area of social economy in Poland, and pointed out the proposed solutions for the future. Attention was also paid to the planned development, refinement and modification of the Program assumptions.

Keywords: National Programme for Social Economy Development, social economy, solidarity economy, cooperation networks.

Prawa autorskie i licencja / Copyright and License

Artykuł opublikowano na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 3.0 Polska
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/pl/>

This article is published under the terms of the Creative Commons
Attribution – NonCommercial – NoDerivs (CC BY-NC-ND 3.0) License
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>